

Maatschappij en opvoeding

– Geoffrey Farthing

Dit artikel is deel 5 (van 6) uit: De geweldige positieve ontwikkelingsmogelijkheden van Theosofie, Blavatsky-lezing gehouden in Winchester op 29 juli 2001 tijdens de Zomerschool van de Engelse afdeling van de Theosophical Society.

De Negende Ontwikkelingsmogelijkheid DE WIJZE WAAROP DE MAATSCHAPPIJ GEORDEND IS

De menselijke samenleving is een gemeenschap van individuele mensen en ieder kenmerk of iedere eigenschap die zij vertoont is een afspiegeling van de gemiddelde eigenschappen van haar leden. De gemeenschap is ook een karmisch geheel dat niet alleen gevormd wordt door haar huidige activiteiten, maar ook door die uit haar verleden. Iedere afdeling van de samenleving heeft ook haar individuele karma dat zijn weerslag heeft op al haar leden.

Het niveau waarop iedere samenleving bestuurd wordt zal een afspiegeling zijn van haar spirituele ontwikkeling en haar algemene aard. Hoe hoger de ontwikkeling is van een samenleving, des te groter de vrijheid is die zij kan genieten. Noodzakelijke wetten zullen die wetten zijn die betrekking hebben op de gemeenschappelijke huishouding, belastingheffingen voor de overheid, enz.

Wat zojuist gezegd is heeft zijn weerslag op de regels over hoe rijkdom vergaard wordt. Zo is er bijvoorbeeld het eerlijk je

kost verdienen voor jezelf en je gezin. Er zijn bepaalde aspecten aan het verwerven van geld (puur als zodanig) in onze moderne manier van leven waarbij nauwelijks of helemaal niets aan de gemeenschap bijgedragen wordt, b.v. gokken op de aandelenmarkt met wisselkoersen en speculeren met land. Deze zijn allemaal niet-productief en tegenover iedere winnaar staat een verliezer; ze zijn immoreel en geheel onaanvaardbaar in een gezonde wereld. Verder is er tot nog toe geen collectief bewustzijn ten aanzien van de ongelijke verdeling van de rijkdom, op welke wijze deze ook gegenereerd wordt. Er is een gezegde dat je met geld geld maakt, waarmee misbruik gerechtvaardigd wordt. Hoewel we een geweldig gecompliceerd en uitgebreid systeem kennen van leningen en rente, waarop een zich steeds verder uitbreidende economie steunt, is dat gezegde onjuist. De zich steeds meer uitbreidende economie, met de vervuiling die zij met zich meebrengt, en een groeiend bewustzijn dat je met een overvloed aan 'dingen' die we eigenlijk helemaal niet nodig hebben geen geluk kunt kopen, zouden wel eens fataal kunnen blijken te zijn voor het systeem, in het bijzonder wanneer de aflossingen (verschuldigd kapitaal plus rente) een te grote last worden.

Alle zelfzuchtige daden scheppen verkeerd karma.

Geld op zich is iets steriels, het schenkt geen ware rijkdom. Alleen het creatief vermogen en het werk van de mens schenken hem rijkdom. Steeds meer geld komt terecht in de handen van steeds minder mensen. Bovendien kan het middel om rijkdom te produceren een te groot beroep doen op de hulpbronnen van de natuur zodat zij niet meer in staat is die in voldoende mate te verschaffen.

De theosofie toont aan dat er allereerst altruïsme nodig is. Alle zelfzuchtige daden, in het bijzonder die welke negatieve gevol-

gen hebben voor onze medemensen, scheppen verkeerd karma.

De theosofie leert ons dat er een hiërarchische structuur bestaat in de wijze waarop de Cosmos geordend is. *De Geheime Leer* zegt, door ons te vertellen over de oorsprong van het Universum, dat er het eeuwig ongeopenbaarde 'DAT' is waaruit het Geopenbaarde Ene periodiek te voorschijn komt. Dit Ene differentieert zich in Zeven Grote Wezens die kenmerkend zijn voor zeven stralen van ontwikkeling die op hun beurt heel de natuur doordringen met hun eigenschappen en kenmerken. Onder hen komen steeds meer dalende reeksen wezens die architecten, bouwers vormen, enz, tot aan drie graden van elementalen toe die de uiteindelijke werkers vertegenwoordigen. Zij zijn de krachten van de natuur, waarvan elke graad zijn eigen kenmerk heeft. Een juiste structuur van de samenleving zou een afspiegeling moeten zijn van dit model, waarbij de meest wijze, de meest ervarene van bovenaf gezag uitoefent over degenen die lager staan op de ladder en minder ontwikkeld zijn. De natuur is geen democratie, maar degenen 'die gezag uitoefenen' hebben zichzelf door processen van de natuur geschikt gemaakt om hun verheven rollen te vervullen. Dit geschikt gemaakt zijn slaat op hun langzame ontwikkeling in hun reeks persoonlijke levens volgens het proces van reïncarnatie.

In India weerspiegelden de wetten van Manoe dit proces in het kaste-systeem. Tegen het kaste-systeem echter werkte het feit dat het star werd. Je kon niet van kaste veranderen op grond van verdienste of tekortkomingen. Het is opmerkelijk dat de Meester K.H. Damodar preeks die zijn kaste verloochende, wat voor zijn maatschappelijke status aanzienlijke schade opleverde. Het systeem zaait bovendien verdeeldheid.

Wij westerlingen zijn nu 'democratisch' geworden. De aristocratische 'edelen' (leden van de heersende klassen) werden

over het algemeen ongeschikt of vervulden niet langer hun traditionele rol. Het hiërarchische systeem heeft duidelijk voordelen, maar het is wel moeilijk om mensen te kiezen en te benoemen die uiterst integer zijn, gemotiveerd worden door altruïsme en die in staat zijn om de hoogste posities te bekleden in een moderne hiërarchie. Zelfs het proces zelf van verkiezingen of benoemingen levert vandaag de dag al praktische problemen op. Ons huidige democratische systeem zou een werkbaar compromis kunnen leveren als theosofie een belangrijke factor zou worden in ons leven. Ieder bestuursstelsel kan bevredigend functioneren als degenen die daarin werkzaam zijn ervoor zorgen dat het bevredigend werkt.

De theosofie vertelt ons over de verschillen tussen afdelingen van de mensheid door middel van wortelrassen, onder-rassen, families enzovoort. Elk van deze groepen heeft een historische achtergrond en elk ervan ontwikkelt zijn eigen aspect van de samenstelling van de mens. De belangrijkste rassen der mensheid ontwikkelen hun respectievelijke beginselen als de tijd daarvoor gekomen is. Op dit moment in de vierde ronde is het vijfde wortelras bezig de mentale aspecten van kama (het vierde beginsel) te ontwikkelen. Ieder sub-ras van ieder wortelras is bezig het ene of andere van deze aspecten te ontwikkelen of heeft die al ontwikkeld, maar de rassen en sub-rassen overlappen elkaar. Latere beginnen nog voordat oudere hun weg helemaal gegaan zijn. Zo gezien zijn we allemaal bezig met verschillende fases. Onze culturen laten dit ook zien. Aangezien we allemaal samen op deze planeet moeten leven, is tolerantie en consideratie essentieel als we misverstanden tussen de groepen willen vermijden.

De occulte visie op menselijke vooruitgang is dat deze cyclisch is. De ontwikkeling en vooruitgang van menselijke samenlevingen, in wat voor eenheden we ook mogen denken, van grote nationale tot kleine familiegroepen, verlopen in cycli. Er

is sprake van een geboren worden, een periode van bloei, een aftakeling, en een natuurlijke dood. Deze opkomst en ondergang is analoog aan het leven van een individueel mens. De lengte van deze cycli varieert afhankelijk van de werkingen van de wet van karma. Bijvoorbeeld, als een groep mensen of een land zijn vermogens misbruikt dan is het karmische gevolg vroeger of later onvermijdelijk in termen van tijd in het leven van de gemeenschap. Een hebzuchtige uitbuiting zou zeker zijn gevolgen hebben; misschien zou het het leven van een bepaalde groep verkorten, een einde maken aan de macht van een land over een ander land, enzovoort. Verkeerde praktijken en leefgewoonten leiden vaak tot kwalen, soms op grote schaal, die onvermijdelijk het leven van de gemeenschap bekorten.

Door toedoen van de weldadige ontwikkelingsmogelijkheid die de theosofie biedt zou het hele aangezicht van de menselijke samenleving kunnen veranderen.

Het weldadig vermogen van een goed geordende maatschappij zorgt ervoor dat de leden van die maatschappij zich spiritueel ontwikkelen. Ieder lid ervan zou genoeg tijd hebben om te doen 'waar hij zelf zin in had'. Deze juiste ordening van het dagelijkse leven zou niet alleen zijn weerslag vinden in het feit dat individuen gelegenheid en tijd zouden hebben bewust iets aan persoonlijke ontwikkeling te doen, maar ook in de mogelijkheid om de gezondheid van de groep te verbeteren, waardoor men ook gelukkiger zou worden.

Door toedoen van de weldadige ontwikkelingsmogelijkheid die de theosofie biedt zou het hele aangezicht van de menselijke samenleving kunnen veranderen, wat inderdaad zou gebeuren als dit maar algemeen bekend was.

...vanuit de diepten van de donkere, modderige wateren van het materialisme ... rijst een mystieke kracht op ... Op zijn hoogst is het slechts het eerste zachte ritselen, maar het is een bovenmenselijk ritselen – “boven-natuurlijk” slechts voor de bijgelovigen en de onwetenden. De geest van waarheid glijdt nu over het oppervlak van de donkere wateren, en dwingt ze, door ze te scheiden, hun spirituele schatten prijs te geven. Deze geest is een kracht die niet belemmerd of gestopt kan worden. Degenen die het herkennen en voelen dat dit het verheven ogenblik van hun redding is zullen erdoor opgetild worden en meege dragen naar het gebied boven de illusies van de grote astrale slang. De vreugde die zij zullen ervaren is zo aangrijpend en intens dat als zij mentaal niet geïsoleerd waren van hun stoffelijk lichaam, het geluk hen zou doorklieven als scherp staal. Het is niet plezier dat zij zullen ervaren, maar pure zaligheid die een voorproefje is van de kennis der goden, van de kennis van goed en kwaad, en van de vruchten van de boom des levens. (C.W.XI, p. 131/2)

... Daardoor hebben zij een rechtstreekse band met alles in de cosmos. En daarmee hebben zij de verplichting te proberen het geluk en het welzijn van al hun medeschepselen te bevorderen.

De Tiende Ontwikkelingsmogelijkheid:
OPVOEDING

De theosofie zou niet veel te zeggen hebben over de inhoud van het seculiere, wereldlijke onderwijs, maar zij zou wel iets kunnen zeggen over de ontwikkeling van het karakter bij jonge mensen van onzelfzuchtigheid, behulpzaamheid, zelfbeheersing, waarheidsgetrouwheid en kundigheid. Zij zou geneigd zijn iedere vorm van nationalistische propaganda en iedere vorm van religieus onderricht met een bijzonder religieus karakter tegen te gaan. Zij zou er

echter wel voor zorgen dat de wetten van karma en reïncarnatie onderwezen werden en hun gevolgen voor ons leven. Zij zou ook de ‘Humaniora’ onderwijzen (de studiën die iemand tot mens vormen). Zij zou leerlingen opheldering verschaffen aangaande hun inherente spirituele aard en hen zich ervan bewust maken dat zij hun spiritualiteit met ieder ander delen, met alles wat leeft en zelfs met de aarde zelf, met het zonnestelsel en het uiterlijke heelal. Daardoor hebben zij een rechtstreekse band met alles in de cosmos. En daarmee hebben zij de verplichting te proberen het geluk en het welzijn van al hun medeschepselen te bevorderen. Hiermee komen we tot de kern van een gemeenschappelijke ethiek van zorg, samenwerking, delen; allemaal vanuit een werkelijke waardering voor anderen en met wederzijds respect en zelfs genegenheid voor hen.

In *De Sleutel tot de Theosofie* benadrukt H.P.B. het belang van samenwerking in plaats van competitie, waarvan het systeem van prestatiegerichte examens een voorbeeld is. Het is een makkelijke stap om deze waardering voor andere individuen uit te breiden naar andere groepen, naar andere nationaliteiten en leden van andere rassen, om denkbeelden in te prenten die alle anderen erbij betrekken in plaats van hen uit te sluiten. Waar respect voor locale tradities, gewoonten en gebruiken en zelfs vaderlandsliefde, achterswaardig zijn, zijn strijdlustig nationalisme, godsdienstige onverdraagzaamheid en exclusivisme dat zeker niet.

Als je de Wet van Karma aan kinderen uitlegt, dan is daarvan het aspect “doe wat je graag zou willen dat er met jou geschiedt” heel begrijpelijk. De wet in haar andere aspecten van oorzaak en gevolg en het bewaren van evenwicht en harmonie is iets waarmee ieder kind kan instemmen. Het is een waarheid als een koe dat een goede leraar beter is dan vele boeken of zelfs een computer! Een levende uitwisseling maakt het leren tot een opwindend

proces. Ieder soort talent, of het nu iets fysieks is zoals handvaardigheid of artistieke aanleg, een emotionele of mentale vaardigheid, wordt duidelijk herkend en aangemoedigd.

In dit computer-tijdperk zijn vrijwel alle basisgegevens met een druk op de knop beschikbaar en dat geldt ook voor vele aspecten van het rekenen. Dit zijn hulpmiddelen die misschien nuttig zijn in een moderne, ultra-materieel gerichte efficiënte samenleving, maar zij ontwikkelen niet de mentale vermogens, het geheugen, de gezonde logica en het oordelend vermogen. Zij vereisen geen initiatief, stimuleren niet tot een echt avontuur of tot het tonen van moed, waarnaar in de 'echte' wereld zoveel vraag is. Denkbeelden over de voortschrijdende evolutie van al het bestaande geven een doel aan het bestaan. Naast het opnemen van dingen die voor het schoolleven van direct belang zijn, zouden kinderen zich dan denkbeelden over het doel van het bestaan in incarnatie op lange termijn eigen maken.

Ouders en leraren, broers en zussen, speelkameraden: zij verdienen allemaal respect voor wat zij zijn in hun bijzondere betrekking tot ieder kind. Zij spelen een rol in hun opvoeding, doordat zij ieder op eigen wijze een achtergrond vormen in het leven van het kind, wat gevolgen heeft in de vorm van conditioneringen voor de latere jaren. Het is noodzakelijk dat in de opvoeding wordt ingeprent dat je je best moet doen. Maar heel weinig kinderen hebben zoveel talent dat zij hun schooltaken of oefeningen zonder inspanning kunnen maken. De waarheid is dat zij slechts door inspanning hun talenten of zelfs maar de kracht om iets te doen ontwikkelen. Je inspannen kan ook iets vreugdevols en stimulerends zijn; het is niet perse vervelend of eentonig.

In *De Sleutel tot de Theosofie* heeft H.P.B., naast veel andere dingen over opvoeding, het volgende te zeggen:

Aan kinderen moet bovenal zelfvertrouwen worden geleerd, liefde voor alle mensen, altruïsme, onderlinge verdraagzaamheid en in de allereerste plaats zelfstandig en logisch denken.

Aan kinderen moet bovenal zelfvertrouwen worden geleerd, liefde voor alle mensen, altruïsme, onderlinge verdraagzaamheid en in de allereerste plaats zelfstandig en logisch denken. Wij zouden het zuiver mechanische geheugenwerk tot een volstrekt minimum terugbrengen en die tijd besteden aan de ontwikkeling en oefening van de innerlijke zintuigen, vermogens en latente capaciteiten. We zouden ernaar streven ieder kind als een eenheid te behandelen en het zo opvoeden, dat zijn vermogens zich op de meest harmonische en gelijkmatige wijze ontplooiën, zodat zijn bijzondere aanleg zich volledig en natuurlijk ontwikkelt. We zouden ons richten op het vormen van vrije mannen en vrouwen, intellectueel vrij, moreel vrij, in alle opzichten onbevooroordeeld en bovenal onbaatzuchtig. En wij geloven dat veel hiervan, zo niet alles, zou kunnen worden bereikt door een juiste en echt theosofische opvoeding. (Sleutel, p. 251/52)

Ze zei ook:

Een juist en gezond opvoedingssysteem zou tot een uiterst krachtig en vrij denkvermogen moeten leiden, dat zorgvuldig getraind is in logisch en juist denken en niet in blind geloven.